

Daniel Tanuro

Från COP till COP – katastrofen närmar sig

Ur *Internationalen* 14/12 2019

Foto: Victor Barro cc-by-nc-nd

FN: s 25:e årliga klimatkonferens (COP25) har börjat i Madrid. Detta toppmöte skulle ha hållits i Santiago i Chile, men den chilenska presidenten föredrog att avstå. COP-möten samlar ofta tiotusentals personer: de måste förhindras att bevittna det brutala polisförtrycket av upproret mot Piñera-regeringens ultraliberala politik. Det skriver Daniel Tanuro i en kommentar till det pågående COP-mötet. [Som avslutades i söndags]

Den ursprungliga klimatkonventionen antogs vid toppmötet i Rio 1992. Den angav som mål att staterna skulle förhindra ”farliga, av människor skapade, störningar av jordens klimat”. En uppföljning av detta åtagande förmodades bli säkerställt av de COP-möten som har hållits årligen sedan 1995. Således kommer Madrid att bli det 25:e mötet.

Bokslutet av denna process har varit negativ från A till Ö. Från COP1 till COP24 har regeringarna framförallt strävat efter att hitta sätt att inte minska sina utsläpp, eller få andra att minska dem, eller låtsas minska dem genom att utlokalisera dem, eller skaffa nya marknader för att kompensera sina löften att minska dem till homeopatiska doser, eller få den absurda idén att inte fälla ett träd är lika med att inte bränna fossila bränslen.

Resultatet av detta spel för gallerierna är att de årliga utsläppen av den viktigaste växthusgasen, koldioxid, är mer än 60 procent högre än 1990 års nivå, och nu ökar ännu snabbare än på 1900-talet. Som en konsekvens av det är koldioxidhalten i atmosfären, som 1990 var 350

ppm, idag 415 ppm.¹ Denna nivå har inte funnits sedan Pliocen för 1,8 miljoner år sedan. Under den perioden var havsnivån 20-30 meter högre än idag.

Texten som antogs i Rio underlät att definiera nivån på ”farliga av människor skapade störningar”. Denna avgörande brist berodde på påtryckningar från de multinationella olje-, kol- och gasföretagen, och många delar av den kapitalistiska ekonomin som är direkt beroende av dessa fossila bränslekällor (bilindustrin, petrokemisk industri, båtbygge och flygplanskonstruktion, etc.). Troget vidarebefordrade av staterna i deras tjänst, betalade också de största olje- och kolgrupperna miljontals dollar till pseudovetenskapsmän för att de skulle sprida upprörande klimatförnekande myter till allmänheten.

Sedan 1992 har allt gjorts, på ett hejdlöst sätt, för att utnyttja fossilreserverna så länge som möjligt och på så sätt undvika att spräcka ”kolbubblan”. De som är ansvariga för dessa manövrer och deras politiska medbrottslingar, måste dras inför rätta och dömas för brott mot mänskligheten och naturen.

Inte förrän vid COP21, ett kvarts sekel efter Rio, togs beslut avseende den upphettningsnivå som inte skulle överskridas. Överenskommelsen som antogs i Paris stadgar att klimatpolitiken har som mål ”att vidmakthålla temperaturökningen väl under 2°C och samtidigt fortsätta ansträngningarna att inte överskrida 1.5°C”. Men denna tvetydiga text (vilket är målet: 2°C eller 1.5°C?) visar inte på någon handlingsväg och fastställer inga sanktioner mot de länder som inte tar sin del i dessa ansträngningar. Den nämner inte ens fossila bränslen, och ändå är de huvudorsaken till den ökande växthuseffekten.

IPCC:s specialrapport från oktober 2018 lämnar, i motsats till vad stora media och viktiga politiker har hävdad under 20 år, inga tvivel om att en upphettning på 2°C skulle vara alltför farlig för både icke människor och människor. Ett exempel av många: istäcket på Grönland innehåller tillräckligt mycket is för att höja havsnivån med 7 meter. Ändå beräknar specialister att punkten utan återvändo för när isen ska falla sönder ligger någonstans mellan 1.5°C och 2°C upphettning...

Det finns inget kylskåp där vi kan ställa jordklotet för att kyla ner det. När sönderfallet av Grönlandsisen (eller något annat istäcke eller glaciär) väl har inletts så kommer det med andra ord att vara omöjligt att stoppa, innan jordens system har nått en ny energijämvikt. Under tiden riskerar detta sönderfall att leda till en rad ”positiva återkopplingar” som förvandlar Amazonas till en savann, bryter sönder Antarktis enorma glaciärer, och oåterkalleligen töar upp permafrost.² En gigantisk dominoeffekt på klimatet skulle snabbt kunna leda till en ökning av jordytans medeltemperatur med 4 till 5°C.

Specialister fruktar att denna galopperande globala upphettning kommer att pressa jorden utanför det relativt stabila system som det har svängt inom under 1,5 miljoner år (och växlat mellan istider och perioder mellan istider). Jorden skulle då gå in i ett nytt system som motsvarar Pliocen: ”drivhusplaneten”. Det går inte att föreställa sig en så allvarlig förändring, men en sak är helt säker: om vår art överlever så kommer det inte att vara med en befolkning på 7 eller 8 miljarder människor, och de fattiga kommer förvisso att bli de huvudsakliga offren för denna katastrof – den huvudsakliga ”anpassningsvariabeln” (den vanliga

¹ **PPM.** Delar per miljon är en enhet för koncentration. 350 ppm koldioxid betyder att av en miljon molekyler är 350 molekyler koldioxid. Under de 800 000 åren innan 1900-talet svängde koldioxidkoncentrationen mellan 220 och 280 ppm.

² Glaciärerna Thwaites och Totten (Västra Antarktis respektive Östra Antarktis) innehåller tillräckligt med vatten för att höja havsnivån omkring 7,5 meter

refrängen). Den fasansfullt omänskliga politiken mot flyktingar ger en skymt av det kommande barbariet.

För närvarande är den globala upphettningen ungefär 1.1°C jämfört med den förindustriella perioden. Med nuvarande utsläppstakt kommer 1.5°C att passeras omkring 2040. Allt måste göras för att förhindra det från att hända. Men är det fortfarande möjligt? Tyvärr är det långtifrån säkert!

IPCC:s specialrapport 1.C föreslår fyra belysande scenarier för stabilisering under den farliga tröskeln (med bara en chans på två att lyckas!) Tre av dessa fyra scenarier måste avvisas. De grundar sig på den absurda idén om att ”tillfälligt skjuta över med 1.5°C” för att senare kyla ner med hjälp av vissa teknologier.

Dessa så kallade ”negativa utsläppsteknologier” antas avlägsna koldioxid från atmosfären. Men om de fungerar (och i tillräcklig skala!), och också under förutsättning att den koldioxid som avlägsnas från atmosfären på ett säkert sätt kan lagras någonstans där den inte läcker ut, så är situationen så kritisk att det finns en risk för att ”tillfälligt skjuta över” orsakar oåterkalleliga olyckor. Till exempel om Grönlands istäcke börjar falla sönder... och leder till en dominoeffekt som slutar med en ”drivhusplanet”.³

Det fjärde scenariot skulle göra det möjligt utan ”tillfälliga överdrifter”, således utan negativa utsläppsteknologier. Det innebär en drastisk minskning av världens totala utsläpp av koldioxid: 58-procentig minskning 2030, 100-procentig minskning till 2050, negativa utsläpp från 2050 till 2100.⁴ Detta scenario går inte att godta som det är, eftersom det precis som de andra innebär en kraftig utveckling av andelen kärnkraft (+50 procent 2030, +150 procent 2050, det vill säga omkring 200 fler kraftverk, vilka medför en betydande ökning av risken för kärnvapenkrig). Men vi kan dra slutsatsen att den minskning av utsläppen som krävs inte går att uppnå utan en kraftig minskning av energikonsumtionen (omkring 20 procent 2030 och 40 procent 2050, om inte mer) och att denna minskning inte går att uppnå utan en avsevärd minskning av produktion och transporter.⁵

Det är försent att undvika katastrofen: den reser sig redan framför oss. Tecknen på det är intensivare värmeböljor, våldsammare cykloner och tyfoner, snabbare nedsmältning av glaciärer på Grönland och Antarktis, att havsnivån stiger snabbare än förutspått, våldsammare stormar och nederbörd, störda monsunregn, dödliga skogsbränder och många andra fenomen som media skildrar. För att inte tala om den mycket snabba ödeläggelsen av den biologiska mångfalden (som delvis beror på klimatförändringarna), och för att inte förbise andra sidor av den ”ekologiska krisen” (som nedsmutsningen med syntetiska kemiska produkter och radioaktiva nukleotider).

Det mest grundläggande sunda förnuft – eller överlevnadsinstinkt – borde påkalla utvecklandet av en global katastrofplan för att rädda klimatet och den biologiska mångfalden på ett socialt och klimatmässigt rättvist sätt, så fort och så demokratiskt som möjligt, och på så sätt radikalt minska den skandalösa sociala ojämlikhet som nyliberalismen har skapat. En

³ Den mest utvecklade negativa utsläppsteknologin är bioenergi för att fånga in och binda koldioxid. För att få bort 10% av de årliga koldioxidutsläppen skulle det krävas att omkring 20% av jordbruksområdena ska användas för odling av biomassa..

⁴ För att respektera ”olika ansvar” mellan nord och syd, innebär en 58% global minskning att de ”utvecklade” länderna behöver minska med ungefär 65%.

⁵ För energikonsumtionen åberopar IPCC siffror på -15% 2030 och -32% 2050. Det är en underskattning eftersom de grundar sig på antagandet att kärnkraftens andel kommer att öka betydligt i ”energiblandningen”. Om vi tar bort kärnenergi (och det måste vi!) så borde minskningen av energikonsumtionen vara mer i storleksordningen 20% 2030 och 40% 2050. Hursomhelst kräver en sådan minskning en betydande minskning av produktion och transporter.

sådan plan måste socialisera energi- och finanssektorerna (utan kompensation eller uppköp) eftersom det är det enda sättet att öppna upp för en framtid för klimatet. Den måste avskaffa all meningslös och skadlig produktion (vapen, till exempel!) och alla meningslösa transporter, eftersom detta är de enklaste sätten att minska utsläppen drastiskt och mycket snabbt. Det skulle ge lite utrymme för att investera i energieffektivitet (speciellt genom renovering och isolering av byggnader) och bygga nya energisystem som till 100 procent baseras på förnybara källor.

I denna plan skulle jordbruksindustrin, köttindustrin, det industriella fisket och det industriella skogsbruket ersättas av jordbruksekologi, boskap som föds upp på ångar, småskaligt fiske, respektive ekologiskt skogsbruk. Som en del av framtidsförhoppningarna om livsmedels- och energisuveränitet, skulle dessa djupgående förändringar göra det möjligt att på samma gång minska utsläppen betydligt, skydda den biologiska mångfalden, förbättra hälsan och skapa hundratals miljoner användbara, meningsfulla jobb.

Planen medför ett fullständigt paradigmskifte. Profiter måste lämna plats för verkliga behov, produktionsfixeringen måste lämna plats för omvårdnad av både människor och icke människor. Det betyder att reparera de skador som kapitalismen, kolonialismen och patriarkatet har orsakat. Det innebär att ge det globala syd resurser för en koldioxidfri utveckling, ge alla människor en social trygghet värdig namnet, garantera kvinnor lika rättigheter och kontroll över sina reproduktionssystem, och avsevärt utvidga de offentliga och halvoffentliga icke kommersiella sektorerna.

Ett ekologiskt och socialt krav skulle vara full sysselsättning, som säkerställs genom att skapa nya aktiviteter och på ett ytterst radikalt sätt minskar arbetstiden till 15 timmar i veckan (utan minskad lön och med minskad arbetstakt).⁶ Att dela på det nödvändiga arbetet är också oundgängligt för att alla ska kunna delta demokratiskt i utarbetandet och genomförandet av planen, liksom med hushållsarbetet.

Det antikapitalistiska alternativet är den enda utvägen ur den systemomfattande krisen. För att stoppa katastrofen och förhindra en naturkatastrof måste vi absolut producera mindre (producera för verkliga behov), transportera mindre (de flesta transporterna syftar bara till att maximera de multinationella företagens profiter) och dela mer (först och främst dela på välståndet och på ett bättre sätt fördela det nödvändiga arbetet). Detta ekosocialistiska perspektiv är också nödvändigt för att komma ur den kris för civilisationen som kapitalet har skapat, ty det finns inte någon frihet i den illusoriska jakten på obegränsad konsumtion, som grundar sig på en obegränsad utsugning av jorden och människorna. Konsumtionsgalenskapen är bara en bedräglig kompensation för en bedräglig tillvaro.

Det säger sig självt att detta alternativ inte kommer att komma från ett COP-möte. Under dessa toppmöten försöker regeringarna i bästa fall göra cirkeln fyrkantig: undvika katastrofen och samtidigt säkerställa en fortsatt kapitalackumulation och vidmakthålla de nyliberala systemen (med andra ord de system som krävs för ackumulation inom ramen för minskande profiter och en allmän överproduktion). Det är därför den kapitalistiska ackumulationen, trots protokoll, koldioxidskatter, utbytbara koldioxidkvoter, ”ren utveckling”, ”klimatfinansiering”, årliga COP-möten och allt detta snackande vitt och brett, ändå fortsätter oberörd som en robot, och drar mänskligheten mot ”drivhusplanet”.

COP25 kommer inte att vända på denna trend. En av diskussionens huvudpunkter rör den nya ”marknadsmekanism” som Parisöverenskommelsen förutsåg (artikel 6). Denna mekanism skulle omfatta och utvidga de – i allmänhet fejkade – bestämmelser för ”koldioxidkompensa-

⁶ Om allt annat är lika skulle den maximala arbetstid som är förenlig med en återstående koldioxidbudget vara 16 timmar i veckan i OECD-länderna (för en koldioxidbudget på 2°C). Philipp Frey, "The ecological limits of work", *Autonomy*, april 2019..

tion” som gäller sedan Kyotoprotokollet (”Ren utvecklingsmekanism” och ”gemensam tillämpning”, med tillägg av REDD och REDD+-programmen). De ofullbordade diskussioner som fördes vid COP24 (Katowice) om att konkretisera artikel 6 från Paris, visade att det som står på spel alltid är samma sak: i praktiken upphäver en hand de principöverenskommelser som den andra har skrivit under.

Media hyllade framgångarna vid COP21. I själva verket misslyckades regeringarna med den avgörande fråga som bestämmer svaret på klimatförändringarna i ett marknadssystem: att bestämma ett globalt pris på koldioxid. Det kommer inte att bli lätt att hämta sig från detta misslyckande. Fyra år efter Paris talar en publikation från IMF om ”denna återvändsgränd”. Författarna skriver att klimatförändringarna ”i extremfallet skulle kunna leda till att mänskligheten utrotas”. Tyvärr fortsätter de: ”den viktiga skillnaden mellan privat och social avkastning av investeringar för låga koldioxidutsläpp kommer troligen att kvarstå i framtiden, eftersom de framtida vägarna för koldioxidskatt och tariffsystem är mycket osäkra, till stor del av politiskt ekonomiska skäl (sic). Det innebär att det både saknas en marknad för att lindra dagens klimat, eftersom koldioxidutsläppen inte är föremål för tariffer, och även marknader för framtida lindring. Detta är viktigt för att genomföra privata investeringar i klimatförbättrande teknologier, infrastruktur och kapital. Slutligen, fem år efter Paris gör krisen för den borgerliga demokrati som grundar sig på väljardemagogi att det inte går att titta längre än tre år framåt.”

Här är en översättning av den här teknokratiska rappakaljan: vi måste agera för att undvika mänsklighetens undergång, men det är inte lönsamt. Skillnaden mellan överlevnad för de 99 procenten och de 1 procentens profiter kommer ”troligen att kvarstå”, eftersom det inte finns någon världsmakt som kan genomdriva ett koldioxidpris som gör alla kapitalister jämbördiga i jakten efter vinster. Så ingenting görs. Det går inte att tänka sig en tydligare illustration av det faktum att kapitalismen inte kan erbjuda något annat än förstörelse och död.

Allt detta är resultatet av ett kapitalistiskt system i sin slutliga fas, som, med Marx’ ord, ”förstör all rikedomens urkällor: jorden och arbetaren”.

Regeringarnas misslyckande inför den ekologiska krisen, och speciellt klimatkrisen, är inte resultat av något mystiskt öde eller den mänskliga naturens ondska, utan beror på fem strukturella faktorer. Kapitalets inneboende produktionsfixering hindrar den från att producera mindre; det nyliberala ackumulationssystem förhindrar skapandet av en offentlig plan; motsättningen mellan kapitalets internationalisering och staternas nationella karaktär hindrar det från att ta itu med de övergripande utmaningarna; det imperialistiska ledarskapets kris hindrar det från att säkerställa ens en smula ordning i den kapitalistiska ordningen (en faktor som förvärras av Donald Trumps klimatförnekande).

Tanken att ett samhälle som grundas på exploatering av arbetare, rasism, patriarkat, homofobi, kolonialt högmod, våld, maktmissbruk och ökande ojämlikhet skulle kunna ha respektfulla, omsorgsfulla, samarbetande, fredliga och aktsamma förhållanden till (resten av) naturen är absurd. Hur kan vi tro att vi kan undvika att åsamka andra levande varelser det vi själva står ut med? Hur kan vi tänka oss att ett system som suger ut arbetskraften varenda dag skulle avstå från att plundra andra naturresurser? Hur kan vi förvänta oss att ett samhälle skulle respektera de ”tjänster” som naturen tillhandahåller, när samma samhälle föraktar de tjänster som kvinnor, halva mänskligheten, tillhandahåller gratis inom ramen för den sociala reproduktionen?

Vi kommer inte att på något grundläggande sätt förändra förhållandena mellan mänskligheten och naturen utan att vi på ett grundläggande sätt förändrar förhållandena mellan människor. Att ta hand om oss själva på ett sätt som är värdigt vår mänsklighet är en nödvändig förutsättning för att ta hand om den värld som vi är en del av.

”Slutet för världen, slutet på månaden: samma fiende, samma kamp” lät det i demonstrationerna som samlade Gula västar och klimatdemonstranter i Frankrike. Denna paroll uttrycker den bakomliggande frågan: kampen mot social ödeläggelse och kampen mot ekologisk ödeläggelse är två sidor av samma ekosocialistiska kamp. Lösningen är inte att sätta tryck på COP-mötena. Det är att förena de utsugnas och förtrycktas kamp för en annan nödvändig, möjlig och önskvärd värld.

En engelskspråkig version har publicerats i *International Viewpoint*.

Översättning: *Göran Källqvist*

Lästips

Av Tanuro finns på marxistarkivet även:

[Villkoren för en ekologisk fackföreningskamp](#)

[Ekosocialister debatterar strategin för att stoppa klimatförändringarna.](#) Debatt mellan Daniel Tanuro och John Bellamy Foster/Ian Angus